

17. Тарасова Т.Ю., Флигинских Т.Н. Специфические особенности банковского продукта и услуги // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Экономика. Информатика. 2017. № 2(251). С. 46-50.
18. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 [Електронний ресурс] / сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>

Анотация. В статье рассмотрена взаимосвязь понятий «банковские услуги», «банковские операции» и «банковские продукты». Осуществлено выделение общих и специфических особенностей банковских услуг в сегменте корпоративного бизнеса. Предложено выделить шесть основных особенностей всех банковских услуг, а также семь специфических особенностей услуг, характерных для корпоративных клиентов.

Ключевые слова: банковские услуги для корпоративных клиентов, общие особенности банковских услуг, специфические особенности банковских услуг для корпоративных клиентов.

Summary. The article deals with the interconnection of the concepts of banking services, transactions and products. A distinction is made between the general and specific features of banking services in the segment of corporate business. It is proposed to highlight six key features that apply to all banking services, as well as seven specific features of services that are typical for corporate clients.

Key words: banking services for corporate clients, general features of banking services, specific features of banking services for corporate clients.

УДК 336.761

Зачосова Н. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та економічної безпеки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Бибик А. М.

*магістрант кафедри менеджменту та економічної безпеки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Zachosova N. V.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Management and economic security
Cherkasy National University named after Bogdan Khmelnytsky*

Bibik A. M.

*Master's Degree in Management and economic security
Cherkasy National University named after Bogdan Khmelnytsky*

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DIRECTIONS OF PROVIDING THE FINANCIAL SECURITY OF THE BUSINESS ENTITIES

Анотація. Обґрунтовано необхідність забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання у сучасних економічних умовах. Конкретизовано сутність фінансової безпеки на мезорівні. Встановлено елементи системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Визначено перелік загроз фінансовій безпеці. Запропоновано напрями забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Ключові слова: фінансова безпека, загрози, економічна безпека, суб'єкт господарської діяльності, забезпечення безпеки.

Постановка проблеми. Стійке функціонування і розвиток сучасних підприємств в умовах ринкової економіки визначається здатністю господарюючих суб'єктів адекватно реагувати на зміну зовнішнього і внутрішнього

середовища. Ідентифікація загроз фінансовій стійкості підприємства, виявлення причин їх виникнення і способів подолання або мінімізації втрат за виникнення несприятливої події є одним з актуальних напрямів фінансового

менеджменту, який логічно пов'язаний із проблемою забезпечення фінансової безпеки підприємства у сучасних економічних умовах в Україні.

Формалізація процедур і результатів забезпечення фінансової безпеки підприємств дає змогу впорядкувати управління фінансовою безпекою, оптимізувати матеріальні, фінансові, часові, трудові витрати, пов'язані з реалізацією цього процесу. Регулярність проведення діагностики стану фінансової безпеки підвищує ефективність управління суб'єктом господарської діяльності, сприяє скороченню фінансових втрат підприємства, які виникають через наслідки впливу несприятливих факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на його фінансовий стан, і зміцненню фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Специфічність загроз фінансовій безпеці, що є притаманними для процесів функціонування вітчизняних підприємств і зумовлені особливостями їх організаційно-управлінської структури, складу майна, зобов'язань і джерел власного капіталу, специфікою використання різних способів фінансування діяльності та іншими відмінностями, викликає необхідність виявлення ефективних напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарської діяльності. В умовах подолання наслідків політичної та економічної кризи підприємствам складно компенсувати фінансові втрати, що виникають через вплив зовнішніх і внутрішніх загроз, тоді як упровадження заходів, які забезпечують достатній рівень фінансової безпеки та засновані на результатах досліджень у науковій площині, дасть змогу скоротити такі втрати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахові публікації вітчизняних дослідників останніми роками присвячені питанням визначення принципів формування систем фінансової безпеки суб'єктів господарювання [1], аналізу теоретичних аспектів фінансової безпеки [2], встановленню факторів впливу та ризиків, притаманних процесу забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарської діяльності [3], напрацюванню концептуальних засад формування комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств та фінансових установ України [4], систематизації аналітичного підґрунтя забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання [5]. У межах обраної наукової проблематики проводили дослідження концептуальних основ фінансової безпеки господарських структур Р.Р. Кулик і Ю.Р. Кулик [6]; фінансову безпеку суб'єкта господарювання в контексті національної безпеки у фінансовій сфері вивчає І.Б. Медведєва [7]; єдиний підхід до формування парадигми фінансової безпеки суб'єктів підприємництва пропонують В.П. Пантелєєв та М.Г. Лепілін [8]; проект структури механізму фінансової безпеки суб'єкта підприємництва у межах функціонально-орієнтованого підходу до забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва розроблено К.С. Тимошенко [9; 10]. Однак мінливість зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування вітчизняних підприємств стає причиною виникнення усе нових форм і видів загроз їх фінансовій безпеці, що актуалізує необхідність виокремлення найбільш дієвих напрямів протидії їм.

Метою статті є узагальнення та конкретизація напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарської діяльності у сучасних економічних умовах в Україні.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками різко зросла роль формування системи фінансової безпеки на всіх рівнях, будь то макроекономічна безпека, безпека підприємств різних сфер і галузей діяльності або фінансова безпека окремо взятої особи. Ця проблема залишається однією з основних і, відповідно, найбільш актуальних у сучасних умовах вчинення спроб реалізації

інноваційної економіки в Україні. З одного боку, всім зрозуміла важливість і необхідність забезпечення фінансової безпеки, а з іншого – велика кількість її аспектів перебувають за межею комплексного системного розуміння і тим більше ефективної практичної реалізації.

Таким чином, можна дійти висновку, що проблема фінансової безпеки гостро стоїть у сучасних економічних умовах. Керівники підприємств і підприємці повинні приділяти велику увагу розробленню шляхів забезпечення фінансової безпеки, мають враховувати принципи фінансової безпеки під час розроблення генеральної фінансової стратегії компанії. Необхідною умовою фінансової безпеки підприємства є досягнення ним фінансової стійкості, і навпаки – досягнення фінансової безпеки можливо лише за досягнення фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Фінансова безпека діяльності підприємства – це певний фінансово-економічний стан, який характеризується його здатністю і можливістю протистояти наявним і новітнім загрозам реалізації його фінансових інтересів на ринку.

Основною метою забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання є захист його фінансових активів, власності і працівників від внутрішніх і зовнішніх загроз фінансової природи, їх своєчасне виявлення і, за можливості, усунення причин їх виникнення.

Ключовими характеристиками стану фінансової безпеки можна назвати збалансованість діяльності і високу якість послуг, технологій і фінансових інструментів, а також здатність протистояти загрозам і гарантію стабільності реалізації фінансових інтересів.

Елементами, що становлять систему фінансової безпеки господарюючого суб'єкта, є:

- елементи впливу, представлені фінансовими ресурсами, які є у розпорядженні підприємства, а також зовнішнім середовищем, що являє собою сукупність факторів, які впливають на процеси системи забезпечення фінансової безпеки і не піддаються прямому управлінню з боку її менеджменту;
- елементи забезпечення фінансової безпеки господарюючого суб'єкта (суб'єкти, інструменти та методи забезпечення фінансової безпеки);
- індикатори стану (рівня) фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

Система, що містить усі названі елементи, може забезпечити фінансову безпеку у тому разі, якщо вона дає змогу виявляти можливі загрози фінансовій безпеці підприємства і виробляти заходи щодо запобігання їм.

Для забезпечення власної фінансової безпеки підприємства повинні розвиватися, створюючи нові робочі місця, здійснюючи диверсифікацію фінансової і виробничої діяльності, що сприяє росту прибутку.

Забезпечення фінансової безпеки належить до управлінської діяльності, оскільки інформація, зібрана, як правило, спеціально організованим відділом, створеним всередині підприємства, використовується для прийняття керівництвом ефективних і стратегічних рішень. Це свого роду реалізація функції контролю і професійної оцінки фінансової діяльності підприємства зсередини, а також управління виявленими внутрішніми і зовнішніми загрозами.

Процес управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання реалізується впродовж усієї його фінансової діяльності і насамперед під час планування майбутніх грошових надходжень і витрат. Дотримання балансу між надходженням і відтоком грошових коштів із забезпеченням достатнього запасу стійкості може дати змогу підприємству перебувати у відносній безпеці щодо вико-

нання своїх фінансових зобов'язань і забезпечення відсутності дискретності діяльності.

Система заходів щодо підвищення рівня фінансової безпеки на сучасних підприємствах повинна здійснюватися адресно, тобто співробітники підприємств, на яких будуть покладені обов'язки з управління цим процесом, повинні володіти методиками і навичками здійснення відповідних дій щодо нейтралізації загроз фінансовій безпеці.

Запропонуємо конкретні шляхи забезпечення фінансової безпеки для суб'єктів господарської діяльності. Так, у питанні захисту фінансів підприємств одну із ключових ролей відіграє фінансова стійкість банку, який їх обслуговує. Обираючи банк, керівництво підприємства має усвідомлювати той факт, що фінансове благополуччя суб'єкта господарювання часто на 50-100% залежить від стану банку, від рівня його поточної ліквідності. Вибір обслуговуючого банку потрібно почати з визначення стратегічних і тактичних цілей співпраці з ним. Основна ознака безпечного стратегічного партнерства – це наявність прямої взаємної залежності фінансових станів клієнта і банку. Насамперед варто визначитися з розміром банку. Якщо підприємство займається виробництвом або науковими дослідженнями, то оптимальне співвідношення валют балансу підприємства і обслуговуючого його банку має становити приблизно 1 до 60 (з розкидом 20%). Для послуг із загальною назвою «логістика» це співвідношення може бути 1 до 50. У разі ж оптової і середньооптової торгово-посередницької діяльності оптимально мати співвідношення 1 до 40. Інший важливий момент: щомісячний сумарний грошовий оборот по розрахунковому рахунку підприємства в банку має становити приблизно 5% від загального обороту банку за клієнтськими розрахунками. Дотримання цих правил є необхідною умовою для правильного фінансового позиціонування підприємства в банківській установі.

Щоб уникнути фінансової кризи на підприємстві та гарантувати його фінансову безпеку, недостатньо тільки аналізу стану обслуговуючого банку. Також необхідно здійснювати періодичний моніторинг фінансового стану партнерів із бізнесу. Під час роботи з постачальниками і споживачами часто вигідно використовувати принцип «just-in-time». Така робота передбачає скорочення часу між поставками і оплатою товару, тобто відсутність великих дебіторсько-кредиторських заборгованостей. Перспективним напрямом забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання є застосування інформаційних технологій для фінансового захисту бізнесу. Керівники підприємств не завжди усвідомлюють, що витрати на підтримку інформаційних технологій є значно нижчими за збитки, які виникають у разі розриву інформаційного ланцюга. Попередження рейдерських захоплень також залишається однією з актуальних загроз фінансовій безпеці вітчизняних підприємств. Ознаками рейдерської атаки є переприсвоєння директора, зміна акціонерів і учасників, переуступка прав на майно, особливо на будівлі, приміщення та земельні ділянки. Неправомірні дії проти підприємства зазвичай відбуваються із застосуванням грубої сили, під прикриттям фальшивих або сфабрикованих документів. Без налагодженої роботи правоохоронних та судових органів протистояти «загарбникам» неможливо. Прогалини в законах, вигідні для рейдерів, виявляються усе частіше, і від спроб захоплення не застраховане жодне сучасне підприємство. Єдиним засобом захисту «поглинених» суб'єктів господарювання є своєчасні заходи із припинення дії і судового скасування сфабрикованих документів. У разі захоплення керівникам підприємств потрібно негайно повідомити про те, що сталося, у податкові органи та прокуратуру.

Крім дій, спрямованих на захист конкретних потерпілих, необхідно вдосконалювати і нормативну основу корпоративного законодавства. Тільки внесення змін, уточнень у нормативно-правову базу ведення бізнесу можна якщо не домогтися повного припинення злочинних посягань на підприємства, то хоча би встановити перепони на шляху до реалізації більшості з них.

Широкий спектр загроз фінансовій безпеці господарюючого суб'єкта пов'язаний із відносинами у сфері оподаткування. В Україні простежується тенденція неухильного зростання податкової злочинності. Безграмотна, неефективна мінімізація податкових платежів приводить підприємство до погіршення фінансового стану і банкрутства. Причинами припинення діяльності та ліквідації підприємства можуть стати два основні чинники:

- 1) неправильне податкове планування у процесі функціонування підприємства;
- 2) неправомірні дії перевіряючих, оперативних співробітників і слідчих.

Виникнення цих факторів провокується такими підставами, як, по-перше, недосконалість вітчизняного фіскального законодавства, по-друге, некомпетентність фахівців як із боку підприємства, так і з боку правоохоронних органів, по-третє, загальносистемна причина – низький рівень податкової культури підприємництва і менталітет працівників.

Названі загрози у сукупності привели до того, що податкові злочини становлять реальну загрозу фінансовій безпеці як держави (внаслідок погіршення податкової дисципліни господарюючих суб'єктів, зниження обсягів податкових надходжень і зростання кількості злочинів у сфері оподаткування), так і платника податків, оскільки незаконне і неефективне податкове планування спричиняє вкрай високі податкові ризики через активні дії контролюючих та правоохоронних органів.

Напрями забезпечення фінансової безпеки, які обирає для себе підприємство, мають бути документально оформлені у вигляді стратегії забезпечення фінансової безпеки. Оцінка ефективності реалізації стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства в умовах економічної нестабільності здійснюється шляхом порівняння запланованого значення рівня фінансової безпеки і фактично досягнутого його показника. Якщо заплановане значення було досягнуто або показник виявився вищим за плановий чи нижчим, але в межах планового рівня фінансової безпеки, то стратегію можна вважати ефективною. Якщо ж не було досягнуто навіть мінімального значення запланованого рівня фінансової безпеки, то стратегія не є ефективною, і фахівцям з економічної безпеки необхідно негайно вжити заходів щодо її оптимізації та розширення переліку напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарської діяльності на перспективу.

Висновки. З наведеного вище можна дійти таких висновків.

1. Фінансова безпека діяльності підприємства – це певний фінансово-економічний стан, який характеризується його здатністю і можливістю протистояти наявним і новітнім загрозам реалізації його фінансових інтересів на ринку. Основною метою забезпечення фінансової безпеки суб'єкта господарювання є захист його фінансових активів, власності і працівників від внутрішніх і зовнішніх загроз фінансового походження, їх своєчасне виявлення і, за можливості, усунення причин їх виникнення.

2. Елементами, що становлять систему фінансової безпеки господарюючого суб'єкта, є елементи впливу, елементи забезпечення фінансової безпеки господарюючого суб'єкта (суб'єкти, інструменти та методи забез-

печення фінансової безпеки), індикатори стану (рівня) фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

3. До основних загроз фінансовій безпеці сучасних підприємств в Україні належать рейдерство, фінансова нестабільність банків, що обслуговують підприємства, менталітет та недбалість працівників під час виконання посадових обов'язків, неправильне податкове планування, неправомірні дії осіб, що здійснюють податкові перевірки, оперативних співробітників і слідчих, недосконалість нормативно-правової бази для роботи бізнесу тощо. Напрямами забезпечення фінансової безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання є дотримання балансу між надходженням і відтоком грошових коштів

із забезпеченням достатнього запасу стійкості, застосування інформаційних технологій для фінансового захисту бізнесу, вдосконалення нормативної основи корпоративного законодавства, аналіз стану обслуговуючого банку, періодичний моніторинг фінансового стану партнерів із бізнесу, розроблення та дотримання положень стратегії забезпечення фінансової безпеки. Система заходів щодо підвищення рівня фінансової безпеки на сучасних підприємствах повинна здійснюватися адресно, тобто співробітники підприємств, на яких будуть покладені обов'язки з управління цим процесом, повинні володіти методиками і навичками здійснення відповідних дій щодо нейтралізації загроз фінансовій безпеці.

Список використаних джерел:

1. Голуб Р. Принципи формування систем фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Р. Голуб // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 778. – С. 322-326.
2. Давиденко Н.М. Аналіз теоретичних аспектів фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Н.М. Давиденко / Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 3. – С. 110-114.
3. Єскіна К.А. Фінансова безпека суб'єкта господарювання: фактори впливу та ризики / К.А. Єскіна // Управління розвитком. – 2014. – № 14. – С. 120-124.
4. Зачосова Н.В. Концептуальні засади формування комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств та фінансових установ України / Н.В. Зачосова, А.В. Шостак // Економіка та держава. – 2016. – № 7. – С. 80-83.
5. Іонін Є.С. Аналітичне підґрунтя забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Є.С. Іонін, А.Г. Беспалова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 27. – С. 126-131.
6. Кулик Р.Р. Концептуальні основи фінансової безпеки суб'єкта господарювання / Р.Р. Кулик, Ю.Р. Кулик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка. – 2012. – Вип. 20. – С. 138-143.
7. Медведєва І.Б. Фінансова безпека суб'єкта господарювання в контексті національної безпеки у фінансовій сфері / І.Б. Медведєва // Економіка розвитку. – 2014. – № 1. – С. 45-82.
8. Пантелєєв В.П. Єдиний підхід до формування парадигми фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / В.П. Пантелєєв, М.Г. Лепілін // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 1. – С. 237-241.
9. Тимошенко К.С. Структура механізму фінансової безпеки суб'єкта підприємництва / К.С. Тимошенко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. – 2013. – Т. 21, вип. 7(3). – С. 89-96.
10. Тимошенко К.С. Функціонально-орієнтований підхід до забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва / К.С. Тимошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 6. – С. 54-61.

Аннотация. Обоснована необхідність забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в сучасних економічних умовах. Конкретизована сутність фінансової безпеки на мезоуровні. Установлені елементи системи фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Определен перечень угроз фінансової безпеки. Предложены направления обеспечения фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Ключевые слова: фінансова безпека, загрози, економічна безпека, суб'єкт господарювання, забезпечення безпеки.

Summary. The necessity of providing financial security of economic entities in the modern economic conditions is substantiated. The essence of financial security on meso-level is specified. Elements of the financial security system of economic entities are established. The list of threats to financial security is outlined. The directions of providing of financial security of economic entities are offered.

Key words: financial security, threats, economic security, subject of economic activity, security supply.